

«Κατά τα κρατούντα εν τη ελληνική επιστήμη...»

Πολύ κουβέντα γίνεται τελευταία για ένα και μοναδικό διδακτικό εγχειρίδιο ιστορίας. Αυτό που άρχισε να διδάσκεται στην ΣΤ' τάξη του δημοτικού. Οι επικριτές χωρίς να έχουν κοινή ιδεολογική καταγωγή (προέρχονται από την άκρα Δεξιά μέχρι την εθνικοαριστερά: Γ. Καρατζαφέρης, αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος, Χρ. Σαρτζετάκης, Στ. Παπαθεμελής, Γ. Καραμπελιάς κ.ά) επικρίνουν το βιβλίο διότι, (σύμφωνα με την ερώτηση που κατέθεσε ο βουλευτής της Ν.Δ. κ. Γ. Κοντογιάννης ο οποίος συμπύκνωσε και υιοθέτησε όλες τις κριτικές) θεωρούν ότι:

** Εξωραϊζει την Οθωμανική Αυτοκρατορία με όλες τις μεθόδους απόκρυψης της ιστορικής αλήθειας, όπως την αποσιώπηση, παραποίηση, παρερμηνεία.*

** Υποβαθμίζει τον ρόλο της Εκκλησίας και στα χρόνια της δουλείας και κατά την Επανάσταση. Δεν γίνεται καμία αναφορά για τον ρόλο της στην Επανάσταση του 1821.*

** Εξιστορεί την Ελληνική Επανάσταση τηλεγραφικά και άνευρα. Δεν αναφέρει πουθενά την ημερομηνία που επελέγη για την εκκίνηση και τον εορτασμό της Επανάστασης, που είναι η 25η Μαρτίου.*

** Αποσιωπά τη χαρακτηριζόμενη γενοκτονία των χριστιανικών πληθυσμών της Μικράς Ασίας και εκμηδενίζει την ιστορική διάσταση της Μικρασιατικής Καταστροφής.*

** Υποβαθμίζει τα γεγονότα του ελληνοϊταλικού πολέμου του 1940. Η συντακτική ομάδα αναφέρεται στην εποποιία με λίγες μόνο αράδες: «η Ελλάδα μπαίνει στον πόλεμο στις 28 Οκτωβρίου 1940, όταν απαντά αρνητικά στο τελεσίγραφο του Μουσολίνι. Οι Έλληνες το 1940-41 απομακρύνουν τα ιταλικά στρατεύματα από τα ελληνοαλβανικά σύνορα, σημειώνοντας μεγάλες νίκες».*

Σε γενικές γραμμές οι επικριτές του βιβλίου θεωρούν ότι το βιβλίο διαπνέεται από το «πνεύμα της παγκοσμιοποίησης» ενώ επισείουν κινδύνους «αφελληνισμού των νέων»: «Αυτά είναι εγκλήματα κατά της ιστορίας», είπε ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών. «Αυτά τα λάθη θα τα πληρώσουμε όλοι και κυρίως τα παιδιά μας, τα οποία θα ζήσουν σε μία κοινωνία χωρίς οράματα και πιστεύματα».

Δεν είναι η πρώτη φορά που σχολικά βιβλία προκαλούν αντιδράσεις. Μπορεί να χασκογελάμε με τους «κουτοαμερικανούς» που θέλουν να υποβαθμίσουν την θεωρία της εξέλιξης στα σχολεία θέτοντας την σε ίση μοίρα με την δοξασία του «ευφυούς σχεδιασμού», αλλά και στην Ελλάδα αποσύρθηκε βιβλίο διότι θεωρήθηκε πολύ ...δαρβινικό. Η «Ιστορία του ανθρώπινου γένους» του Λευτέρη Σταυριανού (Α' Λυκείου, 1984) προκάλεσε τη μήνη παραθηρσκευτικών οργανώσεων. Οργανώθηκαν διαδηλώσεις με λάβαρα κι αναθέματα και το βιβλίο αποσύρθηκε το 1986. Το 1991 επίσης αποσύρθηκε και το βιβλίο του καθηγητή Βασίλη Κρεμμυδά «Ιστορία Νεότερη-Σύγχρονη», μετά από επιθέσεις που δέχτηκε επειδή δεν ήταν αρκούντως ελληνοπρεπές (π.χ. παρουσίαζε σε ίση έκταση την ελληνική με την γαλλική επανάσταση). Η «Ιστορία του Νεότερου και Σύγχρονου Κόσμου» που συντάχθηκε το 2002 για την Γ' Λυκείου διότι κατά τους επικριτές της δεν ήταν ακριβή όσα έγραψε για πτυχές της σύγχρονης ιστορίας όπως ήταν ο εμφύλιος, το Κυπριακό κ.λ.π.

Μεγαλύτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η διαμάχη για το διδακτικό βιβλίο της Β' Γυμνασίου «Ιστορία Ρωμαϊκή και Μεσαιωνική 146 π.Χ. - 1453 μ.Χ.» του Κ. Καλοκαιρινού που εκδόθηκε το 1964. Το βιβλίο, μέρος της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης του Ευάγγελου Παπανούτσου, δέχθηκε σφοδρή κριτική διότι εισήγαγε νεωτεριστικά δαιμόνια (και μάλιστα «εξ Εσπερίας») στην διδασχία της ιστορίας, με επιχειρήματα ανάλογων των σημερινών που επικρίνεται το βιβλίο της κ. Μαρίας Ρεπούση. Η κριτική και τότε εστιαζόταν ότι «αφανίζονται ολόκληροι περίοδοι της ιστορίας», ενώ «είναι υποτυπώδης η προβολή του Βυζαντινού πολιτισμού». Κάποια στοιχεία θεωρήθηκαν «αντιπαιδαγωγικά» διότι δεν ήταν «εποικοδομητικά δια το φρόνημα των μαθητών»(!).

Μετά την πτώση της κυβέρνησης του Γεωργίου Παπανδρέου, ο υπουργός Παιδείας των αποστατών Στ. Αλαμάνης συνέστησε επιτροπή ιστορικών για να εξετάσει το βιβλίο που τόσες αντιδράσεις είχε προκαλέσει. Το πόρισμά της (δημοσιεύτηκε ολόκληρο στην «Καθημερινή» 11.11.1965) είναι ενδεικτικό των επιχειρημάτων που αέναα επαναλαμβάνονται προκειμένου να απαξιωθεί ένα διδακτικό εγχειρίδιο.

Σήμερα: «Είναι χαρακτηριστικό ότι τα γεγονότα που αφορούν στην Επανάσταση του 1821... αναφέρονται εντελώς περιληπτικά, ενώ άλλα αποδίδονται με τρόπο που δεν αποκαλύπτει τα δεινά των Ελλήνων». (Ερώτηση του βουλευτή της Ν.Δ. Κ. Γκουλέκα προς την υπουργό παιδείας 28.12.2006). Επιπλέον, ο αν. καθηγητής Φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου Κ. Ρωμανός

έγραψε: «Ακόμα και για τις ανάγκες της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης η έκταση της ιστορικής αφήγησης είναι ανεπαρκέστατη. Αντ' αυτής το βιβλίο αναλώνεται σε αλλότρια, σε πληθωρική εικονογράφηση, στατιστικές ταμπέλες και "μικροϊστορίες"...» («Παρόν» 3.12.2006).

Τότε: «Εκ των σοβαρωτέρων μειονεκτημάτων του βιβλίου είναι η ανισότης εις την διάρθρωσιν και την οικονομίαν της ύλης. Κατά τον τρόπον τοιούτον ολόκληροι περίοδοι της Βυζαντινής Ιστορίας συνθλίβονται και σμικρύνονται και σχεδόν αφανίζονται...» με αποτέλεσμα «ο μαθητής του Γυμνασίου καταδικάζεται να αγνοή και αυτό το όνομα του Καρόλου του Ανδεγαυού και τους αγώνας...» (Πόρισμα επιτροπής Αλλαμανή 1965)

Κάποιοι βάλλουν κατά του νέου βιβλίου της Ιστορίας διότι θεωρούν πως είναι ενταγμένο στο νέο πνεύμα της αποκαλούμενης «ελληνοτουρκικής φιλίας». Το 1964, μεσούντος του Ψυχρού Πολέμου, ο βασικός κίνδυνος ήταν από τον Βορρά. Η κριτική στο τότε βιβλίο ήταν πως «προβαίνει εις απόλυτον κρίσιν επί ζητημάτων τα οποία δεν έχουν γίνει κοινόν κτήμα της επιστήμης, ως λ.χ. το ζήτημα της "βαλκανικής συνεννόησης"». (Πόρισμα επιτροπής Αλλαμανή 1965)

Η κριτική είναι πανομοιότυπη και για τα αποσπάσματα κειμένων που παραθέτουν τα δύο βιβλία προκειμένου να γίνει κατανοητή η περίοδος την οποία πραγματεύονται: «και ερωτώμεθα», γράφουν οι συντάκτες του πορίσματος, «διατί αντί των περί αλώσεως της Κωνσταντινουπόλεως δραματικωτάτων σελίδων του Δούκα, του Κριτοβούλου, του Λαονίκου Χαλκοκονδύλη προεκρίθησαν τα αφηγήματα του Ανωνύμου, του Θανάση Πετσάλη-Διομήδη και οι στίχοι του Καζαντζάκη». (Πόρισμα επιτροπής Αλλαμανή 1965)

Κοινή είναι και η κριτική που γίνεται για το βάρος που δίδεται στην κοινωνική και οικονομική ιστορία σε βάρος των ηρωικών πολέμων κάτι που προκαλεί σύγχυση στους μαθητές: «Η περί τα κοινωνικά και οικονομικά θέματα υπέρμετρος ενασχόλησις του συγγραφέως έχει ως αποτέλεσμα την παραμέλησιν της Πολιτικής Ιστορίας. Ούτως ο μαθητής δεν έχει σαφή την εικόνα των χρονολογικών ορίων, συγχέει τα εποχάς και δεν διδάσκεται καίρια γεγονότα...» (Πόρισμα επιτροπής Αλλαμανή 1965)

Τέλος οι αναφορές στον ρόλο της εκκλησίας ή του Χριστιανισμού ποτέ δεν είναι επαρκείς και ολοκληρωμένες στα διδακτικά εγχειρίδια (και ίσως γι' αυτό ο αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος ζήτησε να έχει λόγο η εκκλησία σε βιβλία του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου). Αναφέρει το πόρισμα Αλλαμανή: «η αοριστία περί την διατύπωσιν (Σ.Σ. των συνθηκών εξάπλωσης του Χριστιανισμού στην Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία) δύναται να δημιουργήση εις τα ψυχάς των μαθητών αμφιβολίας περί το θέμα της εμφανίσεως και διαδόσεως του Χριστιανισμού».

Για την ιστορία αναφέρουμε ότι το βιβλίο του Κ. Καλοκαιρινού αποσύρθηκε με απόφαση του Στ.. Αλλαμανή: «Δια της αποφάσεώς του ο κ. υπουργός διατάσσει να παύση τούτο χρησιμοποιούμενον από 1ης Δεκεμβρίου 1965. Επίσης αναθέτει εις το Παιδαγωγικόν Ινστιτούτον την μέριμναν της εντός βραχυτέρου χρόνου εξερέσεως λύσεως, ώστε να εξασφαλισθεί η διδασκαλία του μαθήματος...» (εφημερίδα «Ελευθερία» 11.11.1965) Η σπουδή για την απόσυρση (στο μέσον της σχολικής χρονιάς και χωρίς μάλιστα να υπάρχει εναλλακτικό εγχειρίδιο) οφειλόταν στο γεγονός «ότι το βιβλίον δύναται να δημιουργήση εσφαλμένας σκέψεις και εις τους μαθητάς».

Αν θέλουμε, πάντως, να συμπυκνώσουμε την κριτική που γίνεται διαχρονικά σε κάθε νεωτερισμό των σχολικών βιβλίων πρέπει να σταθούμε σε μία μόνο φράση της Επιτροπής Αλλαμανή: «Κατά τα κρατούντα εν τη ελληνική επιστήμη γράφονται τα αναφερόμενα εις τας σλαβικάς επιδρομάς και εποικήσεις».

Οπότε οι επικριτές του βιβλίου της κ. Ρεπούση έχουν ένα ακόμη ισχυρό επιχείρημα κατά του βιβλίου. Και ο μεταμοντερνισμός (που θέλει τους επιστημονικούς νόμους να ορίζονται από κοινωνικό περιβάλλον) στην Ελλάδα γεννήθηκε. Αυτό γιατί δεν αναφέρεται πουθενά στην Ιστορία της ΣΤ' Δημοτικού;

Δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Καθημερινή» στις 11.2.2007